

УНИЈА

БИЛТЕН

www.unijairl.org

Број 18. Год. II Београд новембар 2005. Бесплатан примерак

Издавање овог Билтена омогућио је Високи комесаријат за избеглице УН (UNHCR)

У ОРГАНИЗАЦИЈИ УНИЈЕ - САВЕЗА УДРУЖЕЊА ИРЛ 17. И 18. НОВЕМБРА У ПРИШТИНИ ЈЕ ОДРЖАНА КОНФЕРЕНЦИЈА ПОД НАЗИВОМ

ШЕСТ ГОДИНА ПОСЛЕ

Истог дана, када је у Приштини Скупштина Косова усвојила Резолуцију за пошврђивање политичке воље народа Косова за независном и сувереном државом Косова, а у Косовској Мишровици Заједница српских оштина и насеља Косова и Метохије донела Декларацију за даљи оштанак Срба на Косову и Метохији, у Приштини је више од стотину представника удружења расељених лица из Србије и Црне Горе, повратника на Космет, представника албанске заједнице, UNHCR-а, UNMIK-а, KPS -а, Координационог центра и Привремених институција Владе Косова, расправљало о резултатима повратка. Иако, медијски не толико обрађена, као прва два наведена догађаја, ова Конференција је успела да, на једном месту, окупи све релевантне чиниоце који су у протеклим шест година учествовали у процесу повратка и сумира резултате, који, у најмању руку, делују обесхрабрујуће.

Славица Милуновић, Милораг Тодоровић, Жељко Рајковић и Давор Рако

Шта је у протеклим шест година урађено на пољу повратка расељених лица и какви су планови за будућност, расправљало се током дводневне конференције, одржане у главном граду Косова и Метохије. Ово је први скуп овакве врсте одржан у Приштини, чији је главни организатор Савез удружења интерно расељених лица. Осим уводничара, који су представљали своје организације и институције, у дискусијама је реч узео велики број учесника, дајући тиме свој допринос раду овог скупа. Након ради-оница које су се, такође, бавиле питањем одрживог и квалитетнијег повратка, учесници су на крају Конференције донели и одговарајуће закључке.

У ОВОМ БРОЈУ:

**ЗАШТИТА ПРАВА
ЖЕНА - ПРИОРИТЕТНИ
ЗАДАТАК (стр. 5)**

**ПОСЕТА МЛАДИХ ИЛР
КОШУ И БЕРКОВУ
(стр. 6-7)**

**МИТРОВСКЕ
ЗАДУШНИЦЕ НА
ГРОБЉИМА КОСОВА
И МЕТОХИЈЕ (стр. 8-9)**

**NEWS IN ENGLISH
(стр. 10)**

**МАЈКА ХРАБРОСТ ИЗ
ПРИШТИНЕ (стр. 8-9)**

ПОВРАТАК И ИНФОРМИСАНОСТ ПРИОРИТЕТИ УНИЈЕ

Конференцију је отворио **Жељко Рајковић**, извршни директор Уније, који је у уводној речи поздравио присутне учеснике и госте, захвалио им се на одазиви. Рајковић је нагласио да се нада да ће овај дводневни скуп помоћи, како је рекао "препознавању проблема и проналажењу пречице ка квалитетнијем повратку и његовој одрживости".

Славица Милуновић, члан Управног одбора Уније, упознала је скуп о активностима Уније и њених чланица, апострофирајући две ствари, повратак и информисање. "Од 225 487 расељених лица, према званичним подацима UNHCR-а, до сада се на простор Космета вратило 13 905 особа. Шта је са осталима који нису? Они

Учесници конференције

живе у доста тешким условима. У колективном смештају у СЦГ налази се 9149 особа. Један мали број интерно расељених је обезбедио сопствени дом, а највише је оних који нису стамбено збринуте. Већина њих жели да се врати. Иако је 2005. година била проглашена годином повратка, само 1 527 расељених лица вратило се у своје домове. Ти подаци су више него забрињавајући и управо због тога ова Конференција има велику важност за све оне који могу да утичу да процес повратка заиста крене", истакла је Милуновићева. "Правовремена информисаност расељених је једна од најважнијих ствари, с којима се Унија бави. Преко нашег Билтена, који излази једном месечно, као и кроз сталне међусобне контакте расељених са чланицама Уније, покушавамо да их упознамо о тренутној ситуацији на Космету. Важном улогом сматрамо и наше учешће на Општинским радним групама. Унија се од самог почетка укључила у рад ОРГ и има своје представнике у свим регионима. Након сваког састанка сачињавају се извештаји који се благовре-

мено достављају расељеним лицима, заинтересованим међународним, владиним и локалним органима и организацијама. Тиме и они имају увид у тренутну ситуацију на Космету. Организовањем иди-види посета расељеним лицима настојимо да помогнемо у доношењу одлуке о повратку. Посебан нагласак стављамо и на мултиетничке дијалоге расељених лица и примајуће заједнице. Све

УНИЈА КАО ПАРТНЕР

"Немам предубеђења према раду невладиних организација, првенствено јер сам својевремено и сам радио за једну од њих. Сматрам, међутим, да је од 2002-2004. године њихова улога у процесу повратка била пренаглашена, што је смањивало простор за одлучивање самих интерно расељених лица. Координациони центар на удружења интерно расељених лица гледа као на своје партнере у нечему што им је заједнички задатак, а то је повратак на Косово и Метохију. Свака помоћ, макар била и у виду информација, изражене жеље за повратком или се радило о идеји како то урадити је, не само добро дошла, већ ће бити и најозбиљније схваћена. Знам да је било лобирања раније политичког карактера. Гарантујем, тврдим и обећавам да то с овом гарнитуром Координационог центра неће бити. Стојим вам на располагању. Ако треба бићу и контакт особа између Уније и Координационог центра, а све у циљу даљег заједничког деловања", одговорио је **Милорад Тодоровић** на питање како види рад Уније и како гледа на сарадњу са другим НВО.

ове активности везане су и за израду концепт докумената. Желимо да упознамо присутне с концепт папирима усвојеним на ОРГ - град Призрен, Црни Врх и Брестовик, општина Пећ, Дреновац општина Клина, Добри Дуб и Накараде општина Косово Поље и концепт папир за Ковраге, општина Исток. Своју помоћ расељенима пружили смо и у писању тужби за накнаду штете, преко правне мреже IOCC-а у коју је било укључено седам канцеларија Уније", презентовала је, у кратким цртама, активности Уније Славица Милуновић.

UNHCR ПРОМОВИШЕ ПРАВО НА ПОВРАТАК

Учесницима скупа обратили су се и **Давор Рако**, из београдске, и **Теута Веселица** из приштинске канцеларија UNHCR-а.

"Унија је наш партнер у Србији помогли смо им у организацији једне овакве конференције. Ово је веома добра идеја да, по први пут, организације интерно расељених лица буду присутне овде, у Приштини, и да разговарају о плановима повратка. То је и својерестан тест који ће показати колики је интерес локалних ауторитета, међународних организација, UNMIK-ове администрације о раду ових организација. **Шест година после**, тема је ове Конференције, а у тих шест година било је и много позитивних помака. Процес изградње институција је напредовао, али више од 220 хиљада тренутно расељених у СЦГ, тиме нису много добили. Они и даље

РЕКЛИ СУ О РАДУ КОНФЕРЕНЦИЈЕ

Решат Гаши, службеник за повратак у општини Штимље

Сматрам да је ова Конференција оправдала очекивања. Предложио бих одржавање што више оваквих семинара, али не у овако великој групи. У мањим групама људи се више упознају и лакше размене мишљења о свим питањима. На оваквим скуповима долази до зближавања, а самим тим и до лакшег дијалога. Нешто слично предвидео сам при изради Концепт папира за село Мужањане у општини Штимље.

Милорад Тодоровић, потпредседник Координационог центра

Поздрављам све оне који су се осмелили да дођу у Приштину јер за то је потребан одређени ниво храбрости. Организаторима захваљујем прво на позиву да узем учешћа на овом скупу, а онда и за идеју да се о једном проблему, који још увек траје, за кога се невиди решење, барем не у неко скорашње време, уопште разговара. Из политичког искуства знам да је за многе проблеме решење, или почетак решења, у разговору заинтересованих страна. Зато још једном поздрављам одржавање једног оваквог скупа, поготово у Приштини.

Снежана Борзановић, повратник у Приштину

Случајно сам сазнала да се ова Конференција одржава у Приштини и дошла сам без позива. Желела сам да пренесем своја искуства и проблеме са којима сам се сретала приликом повратка и са којима се сусрећем данас. Драго ми је да сам имала прилике у Приштини да нешто више кажем о њима. Надам се да ће многи од њих бити отклоњени и да ће други повратници у овај град проћи много боље од мене.

ПРОБЛЕМИ ПОВРАТНИКА

тамо живе без наде за сигуран и одржив повратак на Косово. Шест година ситуација за њих није промењена, а за многе је још и тежа. Опет, ни на Косову ситуација није много боља. Рачуна се да 54 процента становништва живе испод границе сиромаштва. Нарочито је рањива ромска популација", покушао је дати пресек тренутне ситуације Давор Рако. "Наш циљ је да омогућимо расељеним лицима да планирају повратак, омогућимо им инструменте међуетничког дијалога и да објективно информишемо расељена лица како би они сами могли да донесу одлуку о повратку. Не промовишемо повратак, већ право на повратак. И наставићемо то да радимо. Повратак мора бити добровољан, а биће добровољан кад се више уради на питању безбедности. Осигурање права на повратак мора значити не само физички повратак и физичку сигурност већ и могућност одрживог повратка, што подразумева слободу кретања, основна права, као и приступ свим службама. Нажалост, шест година касније, 220 хиљада расељених лица у Србији, има осећај, као да смо на самом почетку процеса повратка. Зато, још једном, желим да истакнем да је улога UNHCR-а да надгледа повратак, а да је у интересу свих, Албанаца, UNMIK-а, да се створе услови за сигуран и одржив повратак заједница. Пошто стално говоримо о мултиетничком Косову, онда је успешан повратак један од основних услова за то", закључио је своје излагање Рако.

И за Теуту Веселицу овакав скуп, како је рекла, представља јединствен догађај. Она је нагласила да је Резолуција 1244 дала мандат UNHCR-у да надгледа сигуран и слободан повратак свих избеглих и расељених лица њиховим кућама. "Наш програм за 2005. годину обухватио је мониторинг расељених лица и повратника, процену, посматрање и снимање ситуације на терену, њихов приступ јавним службама, давање правне помоћи, као и пројекте за развој заједнице, за стварање дохотка. Проблеми повратника су многи нарочито сигурност при кретању, као и разне потребе за помоћ. Углавном су у питању економске могућности, али то је нешто што

У дискусији које је настала након ових излагања, о проблемима повратка које су осетиле на личном примеру говориле су две повратнице у Приштину.

Снежана Борзановић је испричала да је пут до Приштине, а

Детљал са конференције

након тога до поновног усељења у стан, у коме је живела до 1999. године, био више него мукотрпан. Од штрајка глађу на Теразијама, преко боравка у стану без грејања непосредно по повратку у Приштину, до тога да није смела да изађе да слободно купи хлеб и млеко. Ипак захваљујући упорности, која јој није недостајала, вратила се у свој стан и у њему тренутно, како сама каже, скромно живи. "Људима у расељењу поручујем да остваре своје право на повратак и инсистирају на њему. Требало би да врате своју заузету имовину, да живе у њој, јер лако је критиковати негде из Србије. Имамо много јунака, али нажалост мали број њих своје јунаштво показује на делу", рекла је Снежана Борзановић.

Узбуђеним гласом скупу се обратила и **Десанка Мирковић**, која још увек не може да се усли у породичну кућу, направљену давне 1927. године. Она је истакла и позитивне примере које су према њој показале дојучерашње комшије, уз опаску да има осећај да се и они некога плаше. И она сумња да ако се не побољша безбедност и слобода кретања, од повратка неће бити ништа, поготово у урбане средине.

Дритон Тафалари, представник једне од бројних невладиних организација које су биле присутне на овом скупу, сматра да је питање повратка исувише исполитизовано и да по његовом мишљењу ни једној од две стране није у интересу да овај процес успе, већ, напротив, да пропадане.

ПЛАНОВИ ВЛАДЕ СРБИЈЕ О ПОВРАТКУ

"Шта рећи за назив Конференције? Први закључак и прво што ми пада на памет је да је шест година година после, касно за нека квалитетна решења када је у питању повратак. То говорим и као неко ко се бавио питањима расељења и повратка и као међуминистарски координатор за повратак у претходном мандату Привремене владе Косова, али и као лекар који зна основе психологије. Факат је да ако неког протерате или из страха побегне или превентивно оде, односно напусти своје огњиште, неки оптимални период да се он тамо врати и поново се осећа као у својој кући је две - три године. После тога код њега се ствара осећање, ако и успете да га убедите да се врати, да је поново протеран с места на које се навикао", овим речима се скупу обратио **Милорад Тодоровић**, потпредседник Координационог центра. "Стратегија повратка није успела јер није била добра, јер је процена била лоша. Повратак није успео ни због тога што није било институционалног оквира и зато што су његови носиоци били неискрени. Просто морамо да констатујемо да нема политичке воље да се испоштује ово основно људско право и да

ЗАКЉУЧЦИ СА РАДИОНИЦЕ "КА КВАЛИТЕТНИЈЕМ ПОВРАТКУ"

Као коначне закључке са три радионице које су имале за задатак да на основу исте теме идентификују проблеме, предлоге и решења која ће утицати на квалитетнији повратак у наредном периоду, учесници конференције су навели следеће:

БЕЗБЕДНОСТ - Утицати на институције у чијем је мандату безбедност, да одговорно и професионално раде свој посао. - Интензивирати ИДИ-ВИДИ посете, као и мултиетничке дијалоге.

ИМОВИНА - Захтевати бржи повратак имовине, нарочито у урбаним срединама. - Процесуирати тужбене захтеве за надокнаду штете.

ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА- Израдити механизам лобирања за обезбеђење додатних фондова, како би се интензивирао повратак (изградња кућа, мултиетнички дијалог, правна помоћ).

ПРИСТУП ПРАВИМА - Бољи приступ институцијама и поштовање елементарних људских права.

КВАЛИТЕТНИЈА РАЗМЕНА ИНФОРМАЦИЈА И ВЕЋИ СТЕПЕН ИНФОРМИСАНОСТИ- Увођење већег броја ТВ емисија, како у Србији, тако и на Косову.

ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ - Утицати на економски развој и брже упуштавање комплетне заједнице.

МЛАДИ - Ради одрживости, утицати да се створе услови за интересовање младих за повратак.

БОЉА САРАДЊА И КООРДИНАЦИЈА - Активно утицати на бољу сарадњу и координацију свих који се баве проблемом повратка и одрживости, ради што успешнијег постизања заједничког циља.

покрива цело Косово и нема везе само с повратницима, иако је овај проблем више изражен код повратника и мањина. Ситуација повратника је још увек тешка, али видимо и одређена побољшања" закључила је Теута Веселица.

треба наћи бољи институционални оквир и мало ефикаснији носиоци. Имајући све ово на уму Влада Србије, 24. маја ове године, донела је програм повратка и усвојила извештај о стању у области интерно расељених лица. Одлучено је да се формирају штабови за повратак на свим нивоима и то је оно што Координациони центар у задње време ради. Пошто смо потпуно свесни да једнострани потези не помажу, оно што у задње време нудимо је пружена рука према Привременој влади Косова, UNMIK-у, UNHCR -у, да заједнички радимо на документу који се зове "Протокол о повратку", закључио је Тодоровић.

У размени мишљења након Тодоровићевог излагања учествовали су **Мирвете Мекићи**, из општине Обилић, **Решат Гаши**, општински службеник из Штимља, **Радмило Јовић** из Канцеларије Уније у Звечану и други, а потом су се учесници Конференције, поделили у три радионице, на којима су имали задатак да идентификују проблеме, као и да дају предлоге и решења која ће утицати на квалитетнији повратак у наредном периоду.

БЕЗБЕДНОСТ ОСНОВНИ УСЛОВ ПОВРАТКА

Љуфти Хазири, министар за локалну самоуправу у Влади Косова, био је последњи уводничар првог дана Конференције, а у свом излагању посебно се осврнуо на безбедност и слободу кретања. "Безбедност на Косову је увек био приоритетан програм, на свим састанцима, на свим групама, етничких група као и расељених лица. Она није савршена, али није ни гора него било где у региону. Ако се гледају бројеви и анализира развој током задње две године, број инцидената на етничкој основи је опао. Имали смо на несрећу, инцидената где су људи губили животе, али у неколико случајева показало се да инциденти нису имали етничке мотиве. Ми смо део одговорности одлучили да пребацимо и на општине. Бићемо немилосрдни према онима који чине злочин или учествују у криминалним радњама небитно да ли су оно Срби или Албанци", рекао је Хазири, који се потом осврнуо и на процес повратка, поменувши Суву Реку, као најбољи пример који се може истаћи када је у питању повратак у урбане средине. Након његовог излагања у дискусију су учествовали **Златко Маврић** и **Доста Палић** из Уније ИРП, **Јозеф Фатнер** из DRC-а Косово, **Рамадан Гуњаку** из шведске НВО "Erikshjalpen" и други.

Филм

Другог дана Конференције у продукцији удружења "Свети Спас" приказан је филм о повратку расељених, који такође, носи назив "Шест година после". Филм је наишао на изузетно добар пријем код учесника овог скупа, који су га након приказивања наградили спонтаним аплаузом.

Франческа Фриц-Пругда, из приштинске канцеларије UNHCR-а, била је први говорник другог дана Конференције. Похвалила је организаторе што један овакав скуп одржавају у Приштини и захвалила се учесницима, пре свих, расељеним лицима, што су дошли у Приштину.

Ева Кицлер, из UNDP-а (Агенција УН за развој) Косово, говорила је о програмским активностима ове организације. Она се посебно осврнула на постигнуте резултате и планове за будућност које UNDP спроводи на индивидуалном повратку расељених лица

ПЛАНОВИ МИНИСТАРСТВА ЗА ПОВРАТАК

О раду Министарства за заједнице и повратак говорио **Ненад Моравчевић**, шеф Одељења за повратак у овом министарству. Он је таксативно набројао шта је министарство урадило посебно истичући његову улогу у запошљавању око 200 људи, углавном повратника, у самом министарству. Као пример добре сарадње истакао је општинске власти у Ораховцу у чијим је структурама, на

иницијативу министарства, запослено 20 Срба, два Египћанина и један Ром. Као плод те сарадње на подручју ове општине урађено је још доста ствари, а он је, како каже, посебно поносан на почетак стварања услова за повратак 44 домаћинства у село Зочиште. Моравчевић је представио и план министарства за наредни период, истичући да, због лошег праћења медија у Србији, расељена лица

Ујознавање кроз "моноетнички" дијалог

Славиша Костић, специјални саветник шефа UNMIK-а, упитао је **Ненад Моравчевића**, из Министарства за повратак, да ли је ово министарство оспособљено за решавање проблема са којима се сусреће и због чега боље не сарађује са удружењима, институцијама и појединцима задуженим за повратак. Видно узбуђен, Моравчевић му је одговорио да је министарство оспособљено, а да ће се радо у четири ока наћи са Костићем и упознати га са радом министарства. Да овај "дијалог" не би изашао из оквира лепог понашања, медијатор Конференције Жељко Рајковић, позвао је двојицу званичника да се уздрже од даљих коментара и да неспоразуме реше унутар својих институција. Рајковић је додао да је Унија овим скупом испунила задатак више, упознавши једног од челника Министарства за повратак са специјалним саветником шефа UNMIK-а. Да подсетимо, и Костић и Моравчевић су једни од ретких Срба, којима се радно место налази у Приштини.

нису у прилици да сазнају више детаља о активностима министарства.

Килијан Клајншмит, директор UNMIK канцеларије за заједнице и повратак у Приштини, иако највљен првог, на Конференцији се појавио тек средином другог дана. Свој изостанак оправдао је важним састанцима у вези испуњења стандарда на којима је морао бити присутан.

РЕШЕЊЕ СТАТУСА БИТНО ЗА ПОВРАТАК

"Дошли смо до тачке кад морамо почети гледати шта смо постигли у процесу повратка, а шта нисмо. Гледајући бројеве добија се лош утисак о томе. Међутим, ако гледате наш приступ проблему онда почињемо да се крећемо ка бољем. То се посебно односи на приступ према заједницама, грађанским правима и стандардима уопште. Ја не кривим ни једну ни другу заједницу, али сматрам да постоји одређени ниво несрећености око права власништва, приступа здравству, школовању, које морамо исправити", рекао је Клајншмит, истичући да ће решењем статуса Косова, повратници лакше донети одлуку о повратку. "То је реалност и како год статус Косова буде решен, они који буду на власти морају схватити да треба да буду сервис свих грађана који овде живе", закључио је Клајншмит, напомињући да се не сме заборавити ни улога невладиних организација, јер оне, како рече, могу расељенима пружити неке услуге које администрација, можда, није у стању. Након његовог излагања, већина расељених лица, али и представника НВО са Косова изразило је своје незадовољство радом UNMIK администрације у процесу повратка.

Конференција је завршена усвајањем закључака са радионице које је презентовао Златко Маврић, члан Управног одбора Уније и симпатичним гестом председнице УО Уније **Радмиле Вулићевић** која се свим учесницима скупа захвалила на три језика, српском, албанском и енглеском.

ЦЕНТАР ЗА ПРАВНУ ЗАШТИТУ, ПРИДРУЖЕНА ЧЛАНИЦА УНИЈЕ

ЗАШТИТА ПРАВА ЖЕНА, ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАТАК

Активности Центра везане су, пре свега, за заштити права жена које су расељене са Косова и Метохије, када је у питању њихова имовина, радно правни статус, породично право ... Центар за правну заштиту локална невладина организација, која делује од децембра 2001 године. Седиште овог удружења је у Београду, а од 2004. године, Центар је добио меморандум о сарадњи и тиме постао придружена чланица УНИЈЕ.

ЕДУКАЦИЈА

Центар је у протеклом периоду дао позитиван допринос на едукацији жена у виду обуке на рачунарима. Захваљујући финансијској подршци међународне Међународне православне добротворне организације (ИОСС), више од 80 корисника, од којих су 80 процена биле жене, стекло је основно знање рада на компјутерима, које је било један од предуслова за њихово запослење. Ова едукација је дала и добар психосоцијални ефекат, јер су кандидаткиње, дружећи се кроз учење, поново пронашле себе, односно, своју већ помало изгубљену личност. Чињеница је да су након расељења, изгубиле поред дома и посао и свој живот подредиле су само породици. Поред едукације Центар је радио и на прибављању личне документације, пре свега, извода из матичних евиденција. Преко 180 корисника добило је тражену документацију, чиме је Центар помогао, не само у прибављању тих докумената, који су били од значаја за остваривање других права, већ је битно утицао на очување породичног буџета. Данас, Центар, иако без финансијски подржаних пројеката, и даље ради на пружању помоћи маргинализованим групама.

СЕМИНАР

Једна од тренутних активности је и недавно учешће представника Центра на семинару "Борама" из Сарајева, који је одржан под називом "Жена као носилац промена". На семинару су била присутна сва значајнија удружења која се у Србији баве проблематиком жена и омладине, као и представници невладиних удружења из

Албаније. Том приликом, представници Центра, узели су учешће у панел дискусијама које су обухватале област права, едукације, бизниса као и питање из области медија и политике. Представнице Центра указале су на посебно тежак положај жена расељених са Косова и Метохије, на њихов непризнати радно правни статус, угрожен положај, како у друштву, тако и у породици. Предлог Центра на овом семинару је био да жене расељене са Космета и жене које живе у покрајини, без обзира на верску и националну припадност,

САРАДЊА СА НВО СА КОСМЕТА

"Приликом учешћа на семинару оствариле смо бројне контакте са представницама разних удружења, а првенствено са онима који раде на подручју Косова и Метохије. Размењена су искуства и успостављени контакти и са представницама женских невладиних организација из Приштине, као и са председницом асоцијације Удружења пословних жена северног региона Косова. Све то с надом, да ће до следећег семинара, који би требало да се одржи у Тирани, бити створена већа повезаност жена са ових подручја без обзира на тренутна дешавања", каже за Билтен Уније **Гордана Ђекић**, извршни директор Центра за правну заштиту.

могу бити носиоци промена пре свега у породици, а самим тим и у друштву.

АНКЕТА

Центар за правну помоћ приводи крају анкету међу 150 жена, од којих је половина у колективним центрима, с циљем утврђивања њиховог тренутног стандарда, нивоа образовања, као и односа у породици. Ова акција а све у циљу сагледавања могућности да се жене што активније укључе у токове живота.

Након добијених резултата предложићемо заинтересованим партнерима мере за побољшање статуса жена ИРП. Наведена активност, такође се обавља на волонтерској основи.

Г. Ђекић

НАКОН ШЕСТ ГОДИНА ОРГАНИЗОВАНА ПРВА ИДИ - ВИДИ ПОСЕТА ЗА МЛАДЕ ИЗ СЕЛА КОШ И БЕРКОВО

ПОНОВО НА КУЋНОМ ПРАГУ

Почетком овог месеца, у оквиру његовне иди-види посете, коју су заједнички организовале невладине организације Југ Краљево и Syuri i Vizionit Пећ, група најмлађих чланова породица расељених лица посетила је, након шест година, родна села Кош и Берково. Том приликом, они су обишли своје домове, суседна села Видање и Осојане, као и Гораждевац, где су из разговора са својим вршњацима сазнали као живе поврашници. Примили су их и општински функционери Клине и Истока, уознали се са радом локалних невладиних организација у Пећи, а, како сами кажу, највећи утисак на њих оставила је посета Пећкој Патријаршији. Занимљиво је напоменути да је већина њих тек након посете Патријаршији изразила жељу за повратком у своје село.

Забележио: Александар Грковић

Уз десет младих интерно расељених лица, по пет из сваког од наведених села, групу, која се почетком новембра упутила у овај део Метохије, чинила су и два представника НВО "Југ" Краљево. Ова организација, заједно с партнерском НВО "Syuri i Vizionit" Пећ, је и најзаслужнија што је уопште дошло до ове посете, која се, иначе, одвијала у оквиру пројекта "Continuance of Action Plan Materializing through contacts increase", који се проводи под покровитељством Косовског иницијативног програма (KIP) - Данског савета за избеглице (DRC)- Приштина.

У минибусу на путу ка својим кућама

ОБИЛАЗАК ДОМОВА

Непосредно по доласку и сумирању утисака с пута, "гости" су смештени у кућу Жарка Обрадовића, једног од повратника у село Кош и виђенијег представника српске заједнице у селу. Након окрепљења и заслуженог одмора, учесници посете упутили су се, с нескривеним узбуђењем, ка својим домовима. Многи, први пут након више од шест година прогонства. У селу Кош, доживели су пријатно изненађење. Дочекале су их нове куће, које су током 2005. године изграђене захваљујући Данском савету за избеглице (DRC). Од пет учесника из овог села, четворо је било изузетно задовољно посетом, јер су им се родитељи већ вратили и живе у својим кућама, док један од учесника није могао снаге да сакрије тугу. Наиме, од његове куће, нажалост, остао је само темељ. Уз пратњу представника DRC-а Пећ, упутили смо се у село Берково. Тамо нас је дочекала нимало пријатна слика. Све куће су порушене. Нема ни једне повратничке породице, а неки од учесника су једва препознали места где су се некада налазиле њихове куће. Упркос томе, нису били незадовољни. "Ипак нам се указала прилика да после толико година поново посе-

Код поврашника у Кошу

тимо своја огњишта", прозборише са сетом у гласу.

СУСРЕТ С ВРШЊАЦИМА

Како би лакше заборавили непријатне сцене, а поштујући и друге зацртане активности, пут нас је довео до села Видање. Сусрет с вршњацима из овог села, учесницима посете повратио је расположење. Кроз разговор о условима живота стигли су до Омладинског центра који се још увек налази у фази изградње. Млади из Видања сматрају да ће им, по завршетку радова и опремању цен-

Дружење младих у Видању

РЕПОРТАЖА

тра, бити побољшани услови живота, не само у културном, већ и многим другим погледима. Надају се, да ће завршетком радова на овој установи бити створени бољи услови за живот млађих генерација. Самим тим очекују и од својих вршњака, који се тренутно налазе широм централне Србије, да ће се, захваљујући оваквим иницијативама, лакше одлучити за повратак. Након посете селу Видање, млади су се вратили у Осојане. Обилазак села протекао је у пријатном разговору са младим повратницима, који су их упознали са тренутном ситуацијом и условима живљења у Осојанској долини.

ЖИВОТ-ГДЕ?

Трећег дана учесници посете обишли су општину Клина. Њихов домаћин био је **Ћељош Бериша**, општински службеник за повратак. Он их је упознао са ситуацијом када је повратак у ову општину у питању, а радо је одговарао и на постављена питања младих. Свим учесницима овог скупа приказан је документарни филм "Живот-Где?", плод заједничке сарадње организација "Југ" из Краљева и "IFP" из Пећи. Након пригодног коктела кренули смо ка Истоку. У

Сасијанак у општини Клина

скупштинској сали примио нас је **Бајрам Ћељај**, општински службеник за повратак. Он је говорио о плановима за повратак у ову метохијску општину. Једина активност која је планирана, овог дана, а није реализована, био је уговорени сусрет младих ИРЛ-а и њихових вршњака Албанаца из Коша и Беркова. Разлог, недолазак на састанак младих из албанске заједнице.

ПОСЕТА ПЕЋИ И ПЕЊКОЈ ПАТРИЈАРШИЈИ

Наредног дана млади су посетили град Пећ и тамошњу невладину организацију "Suri Vizionit" која у сарадњи са "Југ"-ом реализује пројекат са младима из албанске заједнице, у селима Кош и Берково. Затим је посећена и канцеларија DRC-а у Пећи. Љубазни

У њојсјети НВО Пећ

домаћини **Беатрис Тераљес**, **Бесим Ука**, **Сафета Хоџа** и **Кристен Штец**, иначе менаџер пројекта за Кош, разменили су, са учесницима

посете, своја искуства о раду са повратницима.

Следеће одређиште била је Пећка Патријаршија. Врло значајна и корисна посета за све учеснике. Присутни су се подсетили свега што су оставили пре шест година. Не само материјалног већ и духовног. Зато не чуди то што је већина учесника посете тек након обиласка Патријаршије изразила већу жељу за повратаком у своје село. Истог дана за све младе уприличен је обилазак села Гораждевац и разговор са младима који живе у том селу. **Слободан Петровић**, представник за питање заједница и **Лаура Гава** из

Документарна

Све активности, реализоване током петодневне посете, забележене су и видео камером. У циљу реализације ове активности ангажован је професионални сниматељ, који је током свих пет дана посете, свакодневно бележио догађаје и активности предвиђене програмом. На основу снимљеног материјала биће урађен документарни филм, у трајању од тридесет минута, у коме ће бити приказан целокупни ток ове иди - види посете, односно њени најбитнији сегменти и детаљи.

UNMIK канеларије за заједнице и повратак, ставили су своје време на располагање гостима из расељења. Након срдечног разговора и доста напорног дана, младе је чекало пријатно изненађење. У њихову част DRC-Косово је организовао заједничку вечеру. Осим домаћина и гостију, вечери су присуствовали и представници НВО "IFP", "Suri Vizionit" и "Југ", као и млади Албанци из села Кош. Била је то прилика за дружење и разговор младих Срба ИРЛ и њихових комшија Албанаца, коју ни једна од ових етничких заједница није пропустила.

УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

Вреди истаћи да су учесници ове посете, били изузетно задовољни самом организацијом, упутивши бројне похвале на целокупан програм посете. И поред тога што осим једног возила DRC-а - Пећ, за све време трајање није обезбеђена пратња релевантних органа

Тања Живковић у обиласку порушених кућа у Беркову

(KFORA, KPS-а др.), све је протекло у најбољем реду, без било каквих проблема и непријатности. Учесници посете су изразили жељу и наду да ће организације "Југ" и "Syri Vizionit" у блиској будућности организовати још оваквих посета, обзиром да постоји велики број младих ИРЛ која овом приликом нису имала могућност да учествују у посети због ограниченог броја учесника. Наиме, има много младих ИРЛ из села Кош и Берково, који после 1999. године нити једном нису обишли своје село, иако имају велику жељу за тим. За све њих једна оваква посета представљала би идеалну, а за већину и једину, прилику да ту своју жељу и остваре. У прилог значаја организовања оваквих посета најбоље сведоче и речи господина **Авера Хусаја**, представника општине Пећ, које ћемо, уместо закључка, цитирати на крају овог текста: "Овакве иницијативе су изузетно добре и корисне. Оне пружају учесницима прилику да се сами увере каква је реална ситуација на Косову и из тог разлога вам предлажем да исте овакве посете спроведете и за град Пећ", истакао је Хусај.

НАЈМИЛИЈИМА У ПОХОДЕ

И ове године поводом Митровских задушница, интерно расељена лица, широм Србије и Црној Гори, обишла су гробове својих најмилијих широм Косова и Метохије. Већину њих је дочекала истиа слика. Гробља зарасла у шибље. Полумљени надгробни споменици. Унишћене и на многим местима отваране гробнице. Однесене или сломљене бисте, клупе, ограде, месингане плоче и бронзана слова. Тужно.

У организацији Координационог центра за Косово и Метохију, а у сарадњи са Комесаријатом за избеглице Републике Србије и удружењима интерно расељених лица, организован је, поводом Митровских задушница, колективни обилазак више српских православних гробаља на Косову и Метохији.

Срби прогнаници обишли су гробља у Приштини, Пећи, Призрену, Клини, Истоку, Косовској Митровици, Обилићу, Косову Пољу и Ђаковици. Аутобуси са расељеним лицима кренули су пут Косова и Метохије из правца Београда, Смедерева, Крушевца, Краљева, Лазареваца, Ниша и других градова централне Србије.

Парастас на гробљу у Ђаковици

ЗАДУШНИЦЕ

Четири пута годишње Српска православна црква је прописала посебне дане који су посвећени молитви за умрле. То су задушнице: у суботу пред Месне покладе - зимске задушнице, субота пред Духове - летње задушнице, субота пред Михољдан - михољске задушнице и субота пред Митровдан - митровске задушнице. Тада се излази на гробље, обавља се парастос или помен, освећује се жито, прекађује гроб, пале се свеће за покој душа умрлих сродника и пријатеља и уређује гроб.

ИНЦИДЕТИ У ЂАКОВИЦИ

Једна од тих група, с протосинђелом **Петром Улемком**, посетила је српско православно гробље у Ђаковици, где је одслужен парастос свим упокојенима, на р а з в а л и н а м а гробљанске цркве Св. Кнеза Лазара. После тога, расељени су посетили место где се налазила црква Пресвете Богородице, у центру града, која је

до темеља срушена у рушничком налету мартовског погрома 2004. године. На месту где се налазила ова црква упаљене су свеће и прочитане молитве.

Највећи број надгробних плоча је полумљен, а неки гробови су и отварани. У току лета, Скупштина општине Ђаковица, донела је одлуку да се гробље огради и очисти од траве и корова. Међутим, надгробни споменици још нису поправљени. Слична је ситуација на многим другим гробљима, посебно у Метохији, где се на прсте могу побројати надгробни споменици и крстови који нису полумљени. Посебно је жалосна ситуација на градском гробљу у Пећи, на коме је посечено и више борова који су красили ово, некада, једно од најлепших православних градских гробаља на Косову и Метохији.

Посета ђаковичком гробљу и старој цркви, као и пећком гробљу, прошла је уз повремене вербалне провокације, а од стране пролазника албанске националности каменован је аутобус који је довезао групу прогнаних у Ђаковицу.

КОСОВСКА МИТРОВИЦА ГНЕВ И ОГОРЧЕЊЕ

Више стотина расељених Срба, на Митровске задушнице, у пратњи Косовске полицијске службе, обишло је гробље у јужном делу Косовске Митровице. Инцидената није било, али је призор, на који су расељени наишли, код њих изазвао гнев и огорчење. Гробови су зарасли у шибље, а око осамдесет одсто надгробних споменика је уништено док су остали оскрнављени. Са гробља су однете металне ограде, клупе, бисте и бронзана слова.

Први пут, после шест година, сенама својих мртвих поклонили су се и мештани села Шипоље, удаљеног само пет километара од Косовске Митровице. Гробље је, такође запуштено, а многи расељени једва су пронашли гробове својих најмилијих.

P.J.

ПРИЗРЕН СУЗЕ ПРЕСАХЛЕ

Леп суботњи дан, један број расељених из Призрена, одлучио је да проведе, макар накратко, у свом граду. Да се поклони сенима покојних. Да покуша да доведе у ред парче земље на којем је време стало.

Захваљујући разумевању и логистици Координационог центра, уз финансијску подршку Комесаријата за избеглице, гробља је обишло више од 140 Призренаца. Расељенима, који су из централне Србије први пристигли у два аутобуса, придружили су се Срби смештени у бази KFOR-а, малобројни, који се још увек налазе у својим кућама, као и аутобус са расељенима који тренутно живе на Брезовици.

Иако је ово највећа посета гробљима од јуна 1999. године, за разлику од ранијих година, изостали су гласни-злослутни јецаји и

нарицање над гробовима, пред којима нико не може да остане равнодушан. Достојанство. Сузе су пресакле. Бол је почела да се усељава дубоко у душу. Не показује се јавно, иако ће то за многе бити фатално. Само се на неколико места чуо притајени јецај оних који нису могли издржати. Оних који су надживели потомке. Након четири покушаја да се из разних праваца приближи месту одакле се чуо јецај мајке за сином који је млад преминуо, писац ових редова је одустао од намере, јер је то било неизводљиво због шипражја, лијана, багрема и дивљих ружа.

З. Маврић

ПРИШТИНА ТРЕЋУ ГОДИНУ ЗА РЕДОМ

Сваке године у марту и новембру, Пришtevци, у великом броју, одлазе у свој град да походе своје мртве. "Срећна породица", удружење расељених из Ниша, и овај пут је било иницијатор и један од организатора овог путовања, покојнима у походе.

Преко две стотине људи, у четири аутобуса и неколико десетина њих,

који су колима дошли из околних села, упутили су се на гробље Драгодан. Придружило им се и петнаестак житеља Приштине који су се вратили у своје домове. Била је то

јединствена прилика да се ови људи сретну са својим некадашњим комшијама и пријатељима. Овде им је остала могућност да се исплачу у глас. Да се изјадају онима које су овде оставили. Овога пута, као никада до сада, многи су лутали покушавајући да нађу гробове својих најмилијих. Коров и трава су толико израсли да се није могло прићи многим гробовима. Поломљене плоче, ишчупана слова, бисте, вазе, на сваком кораку. Недостаје и све више предмета урађених од месинга, које вандала свакодневно односе. Након обиласка гробља, већина учесника овог тужног каравана упутила се ка Грачаници. Тамо, у манастиру, за спас живих, упалили су свеће, а потом се разишли, најављујући нови долазак у марту.

Р. Вулићевић

THE UNION CONFERENCE IN PRISTINA

Тхе Унион - Федератион оф ИДП Ассоциатионс организад тхе Конференце "Сиџ Йеарс Латер" он Новембер 17-18, ин Пристина. Ат оне плаце, тхе организер суцceed то гатхер алл релевант институтионс њихиц тоок парт ат тхе ретурн процес ин тхе ласт ситиџ Море тхан оне хундред репрезентативес оф ИДПс ин СМН, ретурнеес то Косово, ас њелл тхе репрезентативес албаниан цоммунити, УНХЦР, УНМИК, КПС, Цоординатинг Центре анд ПИСГ дисцуссед абуот тхе ретурн резултатс суммарџ оф алл аттендантс њас тхат тхе ретурн резултс њере нот гоод, дие то мани фацторџ тхе резултс хавинг фор а гоал беттер ретурн процес ин тхе фоллоунинг период њере аццептед имедиателџ бефоре тхе цонцлусион оф тхе Конференце.

Резултс оф тхе њорксхоп

"ТОЊАРДС ТХЕ РЕТУРН ИН ТЕРМС ОФ ЉУАЛИТИ"

СЕЦУРИТИ - то аффецт тхе сецурити институтионс то до тхеир јоб ин респонсибле анд професионал. њеј интенсифџ ГОАНД СЕЕ виситс, ас њелл тхе мулти-етхницал диалогуес.

ПРОПЕРТИ - то урге фор фастер ретурн оф тхе пропертиес, еспециаллџ ин урбан ареас. Процеединг тхе просекутионс фор демаге амендс.

ФУНДС - то провиде аддитионал фондс, ин ордер то интенсифџ тхе ретурн (булдинг оф хоусес, мулти-етхницал диалогуе, легал хелп).

АППРОАЦХ ТО ЛАНЪ - беттер апроацх то легал институтионс анд респецт фор елементарџ хуман ригхтс.

БЕТТЕР ЕЦЦХАНГЕ ОФ ИНФОРМАТИОНС АНД ХИГХЕР ЛЕВЕЛ ОФ ИНФОРМИНГ - то инволве а грат нумбер оф ТВ бродкастс ин Сербиа, ас њелл ин Косово.

ЕЦОНОМИ ДЕВЕЛОПМЕНТ - то маке еффортс фор ецономџ девелопмент анд фастер емплџмент оф тхе њохле цоммунити.

ЈОУТХ - ин термс оф сустанабилити, урге фор макинг цондитионс фор тхе јоутх то таке интерестс ин ретурн процес.

БЕТТЕР ЦООПЕРАТИОН АНД ЦООРДИНАТИОН - ин ацтиве њай маке еффортс фор беттер цооператион анд цоордиатион бетнеен еверџонес њо деал њитх тхе ретурн процес анд сустанабилити, ордер то ацхиве тхе цоммон гоал. (Пхотос 1, 2)

IDP Youth from Kos and Berkovo visited their villages

Ат тхе бегиннинг оф Новембер, тхе тен јоунгест мемберс оф ИДП фамилиес виситед тхеир биртхвиллагес Кос анд Берково афтер сиџ йеарс. Тхис фиве дайс Го анд Сее висит ис организад бџ тхе нон-говернментал организатионс "Југ" фром Кралјево анд "Сијури и Визионит" фром Пеџ. Тхе партиципантс виситед тхеир хомес, тхе неар виллагес Виданје анд Осојане, со ас Гораздеваџ њхере тхеј мет цхилдрен оф саме аге. Ин тхе цонверсатион њитх тхе цхилдрен тхеј фоунд оут абуот ретурнеес лифе. Тхе муниципалитџ оффициалс фром Клина анд Исток њелцомед тхем. Тхеј гот ацџуаинтед њитх тхе ретурн процес то тхесе тњо муниципалитиес. Тхе јоунгстерс хад тхе оппортунитџ то талк њитх цхилдрен оф Албаниан националитџ, ас њелл то пай а висит то мани лоцал нон-говернментал организатионс ин Пеџ. Хоњевер, ас тхеј саид тхеј њере гратли импрессед бџ тхе Патриарцхате ин Пеџ. Ит ис верџ интересинг то ментион тхат мани оф тхем ецпрессед а њисх фор ретурн, бут онли афтер тхе висит то тхе Патриарцхате ин Пеџ. (Пхотос 3, 4)

IDPs went to the cemeteries of their dearest Memory Day at Mitrovdan

Сербиан Ортодоџ Цхурцх хас сеттлед тхе реџуиет дайс фоур тимес ат а йеар. Охесе дайс пеопле го то цеметериес, инценсе гравес анд граин, лигхт тхе цанделс фор тхе деад релативес анд фриендс. Ин тхе организатион оф Цоордиатинг Центре, ИДПс фразиџ то њонс ин централ Сербиа виситед тхе цеметериес оф тхеир деарест ин Косово. Мани оф тхем саџ тхе саме пицтуџџ цеметериес њере сурроундед њитх бусх, тхе хеадстонес њере дамагед анд мани гравес њере опенед анд руинед. Тхе бустс њере брокен ор такен аџай, ас њелл ас тхе бенцхес, фенцес, брасс томбс анд леттерс. Ит њас верџ сад. (Пхотос 5, 6)

The Tribune at the Faculty of Law in Novi Sad

Он тхе инвитаион оф тхе студентс фром тхе Университџ ин Нови Сад анд тхе Студентс Унион фром тхе Факултџ оф Лаџ, тхе НГО репрезентативес оф "Глас Косова и Метохије" анд "Свети Спас", Мр Бранислав Скробонја анд Мр Златко Мавриџ њере тхе маин спокесмен ат тхе Трибуне. Тхе Трибуне њас хелд ат тхе Факултџ оф Лаџ'с ампитхеатре, ундер тхе наме "Тхе Ситуатион ин Косово бефоре тхе финал статус неготиатионс". Тхе ампитхеатре њас фулл то тхе ласт сеат анд фор тњо анд а халф хоурс тхе студентс листенед тхе лекчуџре абуот тхе ситуатион ин Косово анд НГОс аттемпт фор макинг тхис ситуатион беттер. Тхе спокесмен хад тхе оппортунитџ то презент тхе Унион ацтивитиес анд итс цооператион њитх интернатионал организатионс, ас њелл то талк абуот тхе ласт Конференце ин Пристина. Тхе филм "Сиџ Йеарс Латер" њихиц њас схоџн фор тхе фирст тиме ат тхе Унион Конференце ин Пристина, њас схоџн ат тхис оццасион тоо.

Mother Courage from Pristina

Мрс Радмила Тодиџ-Вулицевиџ, тхе Пресидент оф тхе Унион Боард анд тхе Еџецутиве Дирецтор оф ИДП Ассоциатион "Среџна Породиџа" фром Нис, ис номинатеџ ас тхе цандидате фор тхе мост нобле 43рд Суццес оф тхе йеарџ мост реад даили њеџспапер "Веџернје Новости" фром СМН ассигнс тхис номинатион.

ИЗ РАДА ЧЛАНИЦА УНИЈЕ

*Конференција Шест година после, Приштина
The Conference Six Years Later, Pristina*

*Дейал са конференције у Приштини
A moment from the Conference in Pristina*

*Учесници Иди-види посете из Коша и Беркова у Пећкој
Патријаршији са владиком Јоаникијем
The participants of Go-and-See visit from Kos and Berkovo with
Bishop Joanikije in the Patriarchate in Pec*

*Радован Јеремић, пред разрушеном кућом, Берково, новембар,
2005. године.
Radovan Jeremic, in front of the destroyed house Berkovo,
November 2005.*

*Задушнице, Призрен, новембар 2005. године
A Requiem, Prizren, november 2005.*

*У појрази за брајовим гробом, Приштина,
новембар 2005. године
In searsh for brother s grave, Pristina, November 2005.*

ИЗ РАДА ЧЛАНИЦА УНИЈЕ

ПРЕДСТАВНИЦИ УНИЈЕ ПОКАЗАЛИ ИЗУЗЕТНУ АКТИВНОСТ, КОЈА НИЈЕ ОСТАЈА НЕЗАПАЖЕНА

"ГЛАС КОСОВА И МЕТОХИЈЕ" И "СВЕТИ СПАС" НА ТРИБИНИ НА ПРАВНОМ ФАКУЛТЕТУ У НОВОМ САДУ

На позив Савеза студената Универзитета у Новом Саду и Савеза студената Правног факултета, представници НВО "Глас Косова и Метохије" и "Свети Спас", **Бранислав Скробоња** и **Златко Маврић**, били су главни уводничари на трибини "Стање на Косову уочи преговора о коначном статусу", одржаној у амфитетру Правног факултета. Медијатор и домаћин овог скупа био је магистар **Александар Мартиновић**. Пред препуном салом, студенти су, два и

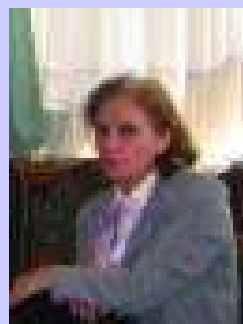
по сата, пратили излагања о стању на Косову и Метохији и настојању невладиних организација да допринесу побољшању тренутне ситуације. Уводничари су, и овај пут, искористили прилику да промовишу рад Уније и њену сарадњу са међународним организацијама, представе недавно одржану конференцију Уније у Приштини, као и њене друге активности. На трибини је приказан филм "Шест година после", чија је премијера била управо на поменутој конференцији. Постављајући многобројна питања нарочито у вези са судбином манастира, студенти су показали велико интересовање и везаност за судбину Косова и Метохије. З.М.

ДЕЦА У ПРИШТИНИ ЧУВАРИ ДУШЕ

"Срећна породица" је протеклог месеца завршила дистрибуцију школског прибора за 120 деце у Нишком региону. Један број поклона, за децу из социјално најугроженијих породица у Нишу и Мерошину, обезбеђен је преко UNHCR-а Краљево, а други део поклона "Срећна породица" је обезбедила од донатора из Италије, SOS Yugoslavia.

Да би се радост поклањања проширила и даље, према деци која немају слободу, део поклона стигао је и до једанаесторо малишана

МАЈКА ХРАБРОСТ ИЗ ПРИШТИНЕ

Радмила Тодић-Вулићевић, председница Управног одбора Уније и извршни директор удружења расељених "Срећна породица" Ниш, за свој самопрегоран рад на пољу хуманитарног рада, увршћена је на листу кандидата за најплеменитији 43. Подвиг године. Ово признање традиционално додељују "Вечерње новости", најчитанији дневни лист у Србији и Црној Гори.

који живе у граду Приштини. Они свакога дана одлазе у Лапље село у школу и то је њихов једини излазак из станова. Не говоре много, мало се смеју и нерадо се сликају. Већина њих су одлични ученици. Уместо деце причају њихови родитељи, а најстарија девојчица се упустила у причу о вештини писања и глуме. Њихове тајне, страхови и радовања, су дуга и мучна прича, али тешко је и питати их о томе. Р.Т

Оснивачи и чланице Уније

Божур - Смедеревска Паланка,
Првог српског устанка 109, тел. 026/ 313-893
e-mail: bozur@verat.net

Глас Косова и Метохије- Београд
Македонска 25
тел.: 011/ 3373-841
e-mail: gkim@eunet.yu
www.glaskim.co.yu

Завичај за Поврашак- Крагујевац
Карађорђева 17
тел. 034/ 333-219
e-mail: zavico@infosky.net

Југ - Краљево, Цара Душана 27/39
тел. 036/323-220
факс. 036/320-430
моб. 064/612-79-66
e-mail: agrkovic@yahoo.com

Свети Спас- Београд
Балканска 25 и Македонска 25
тел.011/2686-161
e-mail: svetspas@eunet.yu
www.svetispas.org

Срећна породица- Ниш,
Душанов Базар, купола, локал 223
тел. 018/ 547-184
e-mail: vulicevicr@bankerinter.net

Унија - Београд, извршна канцеларија
Трг Николе Пашића 9/7
тел: 011/3398-705
e-mail: unijakm@eunet.yu
www.unijairl.org

Унија - Канцеларија у Звечану
Бубе Михајловић бб
тел: 028/665-150
e-mail: unija.zvecan@sezampro.yu

УНИЈА БИЛТЕН- Главни и одговорни уредник: **Жељко Ђекић**; Уређивачки одбор: **Бранислав Скробоња** (председник), **Александар Грковић** и **Златко Маврић** (чланови); Технички уредник: **Зоран Ђуричанин**; Фотографије: Унија, Глас Косова и Метохије, Свети Спас, UNHCR, Срећна породица
Адреса редакције: Трг Николе Пашића 9/VII, 11000 Београд, тел/факс: 011/339-87-05; e-mail: unijakm@eunet.yu
Штампа: "Флеш", Земун; Тираж: 5000 примерака; Бесплатан примерак